כיתות א'-ב' | הלכה · חמ"ד | שיעור 1 מתוך 3 | 45 דק' | קיצור שולחן ערוך נ, א

"לה' הארץ ומלואה": למה מברכים לפני שאוכלים?

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יספרו שלפני שאוכלים או שותים מברכים ברכה.
- התלמידים יסבירו במילים שלהם את הרעיון "לה' הארץ ומלואה": הכל שייך לה'.
- התלמידים יקשרו בין ברכה לבין אמירת תודה.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

למה אומרים "תודה" לפני שאוכלים?

כותבים את השאלה על בריסטול ותולים בכיתה. בכל שיעור מוסיפים לבריסטול ברכה אחת ותמונה של מאכל.

🧪 פתיחה

המורה מביא תפוח (או פרי אחר) ומניח על השולחן. שואלים: מי עזר שהתפוח הזה יגיע אלינו? אוספים תשובות: החקלאי, הנהג, המוכר, אמא שקנתה... ובסוף: מי ברא את העץ, את הגשם ואת השמש?

מכאן עוברים לשאלה: למי אנחנו אומרים תודה על התפוח?

📖 הסבר למורה

קיצור שולחן ערוך פותח את הלכות ברכות הנהנין בפסוק "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ" (תהלים כד, א): הכל שייך לה'. לפי הקיצור, כמו שאסור ליהנות מהקדש (דבר שנתנו לבית המקדש) בלי לפדות אותו, כך אסור ליהנות מהעולם בלי ברכה, "וְהַבְּרָכָה הוּא הַפְּדְיוֹן". עוד כתוב שם שעל ברכה ראשונה אין שיעור: גם על אוכל או שתייה מעטים מברכים.

לילדי א'-ב' המשל של ההקדש קשה. מספיק להסביר: העולם הוא "של ה'", והברכה היא כמו לבקש רשות ולומר תודה לפני שלוקחים. את המשל אפשר להמחיש כך: כשאני בבית של חבר ורוצה לאכול משהו מהמקרר, אני קודם שואל ואומר תודה.

זרמים: נכתב לחמ"ד (ממלכתי-דתי), לפי תכנית ההלכה לכיתות א'-ב'. בממלכתי אפשר להשתמש בשיעור 1 כשיעור על הכרת תודה, בלי לחייב בברכה.

⚖️ **שימו לב:** הדינים בשיעור מוצגים "לפי" המקור שצוין לידם (קיצור שולחן ערוך, שולחן ערוך, רמב"ם). כל קהילה נוהגת לפי פסיקת הרב שלה ולפי מנהג המשפחה, ובשאלה מעשית שואלים את הרב. כדאי

לומר זאת לתלמידים במפורש.

📜 המקור (מתוך ספריא, נוסח תורת אמת / מכון ממרא)

קיצור שולחן ערוך, סימן נ, סעיף א

כְּתִיב לַה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ, שֶׁהַכֹּל הוּא כְּמוֹ הֶקְדֵּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁאָסוּר לֵהָנוֹת מִן הַהֶקְדֵּשׁ עַד לְאַחַר הַפְּדְיוֹן, וְהַנֶּהֱנֶה מִן הַהֶקְדֵּשׁ בְּלֹא פִּדְיוֹן מָעַל, כְּמוֹ כֵּן אָסוּר לֵהָנוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, וְהַבְּרָכָה הוּא הַפִּדְיוֹן. וְהַנֶּהֱנֶה בְּלֹא בְּרָכָה, כְּאִלּוּ מָעַל בְּקָדְשֵׁי ה' יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאֵין שִׁעוּר לִבְרָכָה רְאשׁוֹנָה, שֶׁאֲפִלּוּ אוֹכֵל אוֹ שׁוֹתֶה כָּל שֶׁהוּא, חַיָּב לְבָרֵךְ בְּרָכָה רְאשׁוֹנָה.

⚖️ כתוב במקור / הסבר

בטור הימני מה שכתוב במקור עצמו. בטור השמאלי הסבר או פירוש, ובו כתוב של מי הוא. ההסבר עוזר להבין, אבל הוא לא חלק מהמקור.

📜 כתוב במקור	🔍 הסבר (ושל מי הוא)
"לַה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ, שֶׁהַכֹּל הוּא כְּמוֹ הֶקְדֵּשׁ"	הסבר לכיתה: הכל בעולם שייך לה', כמו חפץ ששייך למישהו אחר.
"וְהַבְּרָכָה הוּא הַפִּדְיוֹן"	הסבר לכיתה (משל שלנו, לא מהמקור): הברכה היא כמו "בבקשה ותודה" לפני שלוקחים משהו שלא שלנו.
"וְאֵין שִׁעוּר לִבְרָכָה רְאשׁוֹנָה"	לפי הקיצור: גם על ביס קטן או לגימה קטנה מברכים לפני.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תפוח או פרי אחר, בריסטול, דף העבודה

1. פתיחה: התפוח על השולחן, "מי עזר שהוא יגיע אלינו?" (7 דקות)
2. המורה מקריא את המקור בקול ומסביר במילים פשוטות: הכל של ה', והברכה היא תודה (10 דקות)
3. משחק "של מי זה?": המורה מראה חפצים בכיתה, והתלמידים אומרים של מי כל חפץ ואיך מבקשים אותו יפה (8 דקות)
4. עבודה בדף העבודה: ציור ומשפט תודה (12 דקות)
5. סיכום ליד הבריסטול של השאלה הגדולה (8 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה כתוב בפסוק "לה' הארץ ומלואה"?

2. לפי הקיצור, מתי צריך לברך: רק על ארוחה גדולה, או גם על ביס קטן?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה, לדעתכם, מברכים לפני שאוכלים ולא רק אחרי?
2. במה הברכה דומה לאמירת "תודה" לחבר?

הערכה (מה דעתי?)

1. על מה עוד (לא אוכל) הייתם רוצים להגיד תודה היום?

🏁 סיכום השיעור

כל תלמיד אומר משפט אחד: "אני רוצה להגיד תודה על..." ומוסיפים לבריסטול: "ברכה = תודה".

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. ציירו מאכל אחד שאתם אוהבים.
2. כתבו (או אמרו למורה) למי אומרים עליו תודה.

💡 הערות למורה

בכיתה א' רוב התלמידים עוד לא קוראים שוטף: את המקור המורה קורא, ובדף העבודה יש ציור ומעט כתיבה. להורים: אפשר לשלוח הביתה את המשפט "ברכה = תודה" ולבקש שהילדים יספרו בבית על מה בירכו.

📝 בדף העבודה

שאלת סימון "של מי זה?", ציור "תודה על...", השלמת משפט ממחסן מילים ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- קיצור שולחן ערוך נ, א (ספריא)

מחוון: הכל של ה', ואני אומר תודה

1. ב. של ה'.
2. בְּרָכָה · תּוֹדָה · קָטָן.
3. ✗ · ✓ · ✓. לפי הקיצור "אין שיעור לברכה ראשונה": גם על מעט אוכל או שתייה מברכים.
4. ציור אישי. לבדוק שיש מאכל ומשפט תודה.
5. אומרים "תודה". זה דומה כי גם בברכה אומרים תודה למי שנתן לנו את האוכל, לה'. לקבל כל תשובה הגיונית.